

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Актуальність. На сьогоднішній день експлуатація більшості державних вугледобувних підприємств в Україні призводить до поглиблення фінансово економічної кризи у вугільній галузі. Складні гірничо-геологічні умови, застарілість виробничих фондів, недостатнє фінансування заходів з відтворення виробництва призводять до підвищення собівартості вугледобутку та як наслідок збільшення збитковості вугледобувних підприємств. Реструктуризаційні заходи, що проводились в рамках вугільної галузі у період 1994-2015 рр. не вирішили питання оптимізації виробничо-економічної діяльності сектору, оскільки не були профінансовані державою у необхідному обсязі. Таким чином, набуває актуальності питання щодо розробки альтернативних підходів до реструктуризації, що передбачають диверсифікацію джерел фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем реструктуризації вітчизняних вугледобувних підприємств зробили такі вітчизняні науковці як: О.І. Амоша, Ф.І. Євдокимов, Ю.С. Залозна, М.О. Ільшов, М.С. Пашкевич, Г.Г. Півняк, П.І. Пілов, Н.В. Розумна, В.І. Саллі, Л.Л. Стариченко, О.В. Трифонова, Д.Ю. Череватський, Д.О. Шашенко. Незважаючи на вагомий внесок досліджень приведених науковців у розвиток теоретичних та науково-практичних положень щодо реструктуризації державного сектору вугільної галузі, питанням диверсифікації джерел фінансування не було приділено належної уваги.

Мета дослідження – розробка методичних підходів до реструктуризації державного сектору вугільної галузі, що передбачають диверсифікацію джерел фінансування реструктуризаційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реструктуризація вугільної галузі представляє собою широкомасштабний, багатовекторний процес, в рамках якого

здійснюється трансформація економічно-правового механізму господарювання сектору. Світовий досвід показує [1], що зазвичай процес реструктуризації не обмежується лише заходами з ліквідації безперспективних шахт. З метою економічного оздоровлення підприємств галузі, які згідно програми реструктуризації були визнані доцільними для подальшої експлуатації, реалізується ряд організаційно-правових заходів, спрямованих на залучення інвестиційного капіталу, що використовується в рамках даних шахт з метою розвитку виробничої діяльності. Таким чином, шляхом ліквідації слабких та розвитку більш потужних ланок сектору, досягається ефект оптимізації виробничо-економічних показників галузі в цілому. На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що механізм реструктуризації державного сектору вугільної галузі України, слід розглядати значно ширше ніж виключно в контексті ліквідації найбільш збиткових та неперспективних вугледобувних підприємств.

На сьогоднішній день в Україні налічується 33 вугледобувні підприємства, що фактично підпорядковані Міністерству енергетики та вугільної промисловості України (офіційно підпорядковано 77 шахт). За результатами дослідження встановлено, що 19 із них підлягають терміновій ліквідації, адже за сукупністю показників, їхня діяльність найбільш негативним чином позначається на роботі державного сектору вугільної галузі. Решта 14 підприємств завдають несуттєвого (порівняно з іншими) негативного впливу державному сектору, маючи при цьому певний потенціал для розвитку. Виходячи із цього, зазначені шахти слід охарактеризувати як такі, що потребують інвестиційних вкладень. Державною цільовою програмою реформування вугільної промисловості на 2015-2020 рр. [2] встановлено інвестиційні потреби вугледобувних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Інвестиційні потреби вугледобувних підприємств згідно Державної цільової програми реформування вугільної промисловості на 2015-2020 рр.

	Проектна вартість реконструкції, млн грн	Потреба в капітальних інвестиціях, млн грн					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
ш. Гірська	302,9	64,6	134,3	88,9	87,2	138,5	40,5
ш. Україна	560,6	39,3	76,2	70,5	74,5	74,5	27,0
ш. "Росія"	270,4	31,5	64,4	61,8	234,2	427,8	205,2
ш. ім. О.Г. Стаханова	2 882,4	74,7	509,2	332,1	435,7	292,8	298,2
ш. № 1/3 Новогродівська	367,5	25,4	115,8	471,5	42,3	235,4	210
ДП "ВК Краснолиманська"	1 447,6	32,2	31,4	161	65	104,6	104,6
ш. ім. Д.Ф. Мельникова	324,9	26,6	73,6	15	16	18,5	20
ш. Курахівська	-	86,3	102,2	121	64,8	65,8	85
ш. Привільнянська	-	-	-	-	-	-	-
ш. Бужанська	-	38,7	95,9	10	13,5	0	0
ш. ім. Г.Г. Капустіна	-	95,1	104,8	26,5	25,1	23,1	23,1
ш. Великомоствська	-	54	6	21,7	126,2	14,8	14,8
ш. Степова	-	64,9	328,4	29,5	17,9	22,3	22,3
ДП ш/у Південнодонбаська 1	-	157	131,9	93,3	113,3	108,5	55,7
ш. Південнодонбаська №3	-	148,8	83,7	22,1	16,3	89,2	89,2

Загалом даною програмою [2] заплановано виділення 54 млрд 160 млн грн державних коштів у продовж періоду 2015-2020 рр. Фінансування спрямоване на виконання заходів з реконструкції, модернізації, ліквідації та консервації вугледобувних підприємств. За результатами реструктуризації очікується певне підвищення виробничо-економічних показників діяльності державного сектору вугільної галузі (табл. 2).

Шляхом аналізу очікуваних результатів виконання Державної цільової програми реформування вугільної промисловості на 2015-2020 рр. [2] встановлено суттєві прорахунки та недоопрацювання:

– необґрунтована різниця між видобутим вугіллям і товарною вугільною продукцією, що становить близько 25%;

– виробнича потужність завантажена в середньому на 90%, а це близько 350 млн грн несвоєчасних інвестицій (логічно в першу чергу використовувати наявні виробничі потужності);

– прогнозована ціна товарної вугільної продукції є заниженою, та не може відповідати дійсності.

Таблиця 2

Очікувані результати виконання Державної цільової програми реформування вугільної промисловості на 2015-2020 рр.

Найменування показників	Одиниця виміру	Роки					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Виробнича потужність	млн т	12,18	13,37	15,26	16,14	17,295	17,715
Обсяг видобутку вугілля	млн т	9,23	12,22	14	15,3	16,4	16,86
Обсяг товарної вугільної продукції	млн т	5,66	8,43	10,19	11,4	11,97	12,19
Середня ціна 1 тонни товарної вугільної продукції	грн	1030	1000,8	1008,5	997,8	1006,5	1011,7
Собівартість 1 тонни товарної вугільної продукції	грн	1593,3	1128,6	979,6	913,6	882,5	872,5
Продуктивність праці робітника з видобутку вугілля	т/міс	21,3	24,9	32	34,9	37,2	38,1
Державна підтримка вугледобувних підприємств	млн грн	3827,9	3206,4	621,5	0	0	0

Найбільш суттєвим недоліком приведеної програми є недооцінка цінних змін товарної вугільної продукції, яка закладена в проєкті на найближчі п'ять років. С чого можна зробити висновок (адже в програмі цього не зазначено), що Міністерство енергетики та вугільної промисловості не планує реалізувати у короткостроковій перспективі розпорядження Кабінету міністрів України №591 від 4 червня 2015 р. щодо ліквідації ДП «Вугілля України», адже у зворотньому випадку (при ліквідації компанії) у проєкті було

б закладено (табл. 2) вищу ціну на 1 тону товарної вугільної продукції. Згідно статуту ДП «Вугілля України» має забезпечувати централізований збут вугільної продукції та провадити ефективну цінову політику, але на практиці компанія встановлює занижену закупівельну ціну (табл. 3). Не маючи альтернативних джерел збуту продукції (адже регламентовано статутом), державні шахти вимушені продавати вугілля ДП «Вугілля України». Таким чином, потенційні прибутки державних вугледобувних підприємств свідомо занижено.

Таблиця 3

Вплив цінової політики ДП «Вугілля України» на рівень доходу державних вугледобувних підприємств

Марка вугілля	Видобуто у 2015 р., тис. т	Середня закупівельна ціна ДП «Вугілля України» у 2015 р., грн за тону	Середня ціна на ринку вугілля в Україні у 2015 р., грн за тону	Недоотримання доходу державними вугледобувними підприємствами, тис. грн
ДГ	2 304	608,8	1042	998 092
Г	4 005	640	1299	2 639 295
Ж	441	765	1600	368 235
А	106	597	3500	307 718

На основі аналізу табл. 3 встановлено, що механізм формування підприємством «Вугілля України» закупівельної ціни, не має під собою об'єктивних підстав, адже показники ринкової ціни вугілля (в Україні) більше ніж в два рази перевищують закупівельні розцінки компанії. Можна припустити, що у підсумку ДП «Вугілля України» реалізує вугільну продукцію за наближеною до ринкової ціною, адже у зворотньому випадку (реалізації за ціною значно нижчою за ринкову), згідно законів економ теорії про урівноваження цін відповідно попиту та пропозиції [3], середня ціна вугілля на внутрішньому ринку України була б нижчою.

Згідно статуту ДП «Вугілля України» «Прибуток компанії формується з надходжень від господарської

діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. Чистий прибуток залишається у розпорядженні компанії». Якщо припустити, що дохід від посередницької діяльності ДП «Вугілля України» майже в 2 рази перевищує витрати, чистий прибуток компанії (за основу оцінки взято частку витрат на утримання адміністративного апарату державних підприємств з видобутку вугілля, без урахування дивідендів до державного бюджету) становить 80-90%. Таким чином, частина потенційних доходів державних вугледобувних підприємств переходить на рахунок ДП «Вугілля України».

Отже, на основі вищевказаного можна зробити висновок щодо низької ефективності Державної ці-

льової програми реформування вугільної промисловості на 2015-2020 рр. [2]. Висока вартість та необґрунтованість кінцевих результатів, роблять даний проект інвестиційно-ризикованим. У зв'язку з цим, набуває актуальності питання щодо розробки альтернативного механізму реструктуризації державного сектору вугільної галузі, головна мета якого полягає у оптимізації виробничо-економічних показників при мінімальних можливих витратах з боку держави. Задля досягнення поставленої мети, слід розробити механізм реструктуризації, що передбачає максимально можливе використання приватного ресурсу.

Загальний механізм реструктуризації державного сектору вугільної галузі складається з окремих проектів (в рамках певних підприємств), що мають різну спрямованість, та відповідно рівень інвестиційної привабливості. Встановлено, що в рамках вугільної галузі України доцільно реалізовувати проекти спрямовані на ліквідацію безперспективних та розвиток потенційно прибуткових вугледобувних підприємств. Таким чином, постає питання про використання можливих механізмів залучення приватного капіталу в рамках даних проектів.

Оскільки кожне вугледобувне підприємство має власний рівень інвестиційної привабливості (найчастіше невисокий) відповідно до певного проекту, вірогідність залучення приватного капіталу є нерівнозначною. У даному випадку доцільно використати принцип коригування інвестиційної пропозиції, що залежить від потенційного прибутку, який може бути отриманий внаслідок участі у проекті з ліквідації вугледобувних підприємств. Тобто, інвестору пропонується та частка робіт, за рахунок якої він матиме змогу покрити власні витрати і забезпечити певний рівень чистого прибутку. Але даний підхід можливий лише за умови, коли існує можливість коригування ступеню участі приватного капіталу в проекті, і при цьому кінцевий результат задовольняє спільним інтересам сторін. При реалізації проектів з розвитку вугледобувних підприємств, таких, як концесія, оренда та спільна розробка, ступень участі державного капіталу дорівнює граничному обсягу інвестицій, при залученні яких виробництво принесе мінімально можливий позитивний ефект. Зазвичай даний ефект трактується як $NPV = 0$, що визначається за рівнянням (1):

$$\sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+r)^t} = \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+r)^t} \quad (1)$$

Річний обсяг інвестицій при $NPV = 0$, розраховується за анuitетним принципом (2)

$$I = \frac{I_0}{\sum_{t=0}^n \frac{1}{(1+r)^t}} \quad (2)$$

Таким чином, при залученні менших за граничний обсяг інвестицій, ефект від реалізації проекту не задовольнить інтересів жодної з сторін. За умови залучення більшого обсягу інвестицій, зиск приватної сторони зростатиме пропорційно NPV (рис. 1). Державна вигода у даному випадку полягає виключно у можливості передачі підприємства або частини його активів до рук інвестора, з метою їхнього виробничо-еконо-

мічного розвитку. З чого випливає, що коригування інвестиційної пропозиції у даному випадку (що визначає ступінь участі приватного капіталу) не має жодного сенсу, та не може розглядатися як інструмент підвищення інвестиційної привабливості проекту.

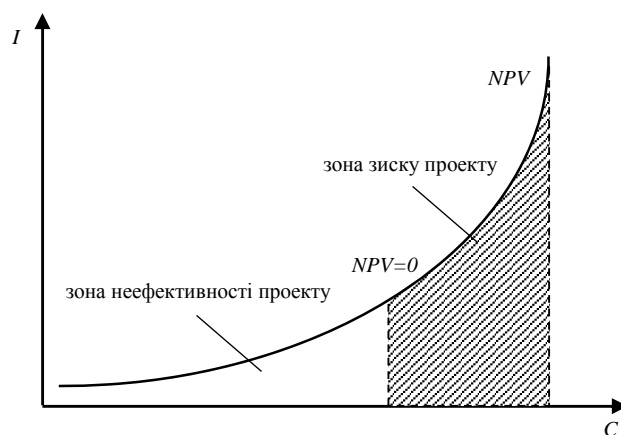


Рис. 1. Ефективність проектів, що мають функцію граничного обсягу інвестицій

Враховуючи недоцільність використання механізмів коригування пропозиції в умовах проектів, що мають функцію граничного обсягу інвестицій, постає питання щодо фінансового забезпечення розвитку вугледобувних підприємств з низьким рівнем інвестиційної привабливості. Крім того, актуальним залишається питання щодо максимального залучення приватного капіталу до проектів ліквідації вугільних шахт.

Поставлені завдання можна вирішити шляхом застосування комбінованого механізму реструктуризації, в основу принципу дії якого покладено мобільність внутрішньошахтного ресурсу, що передбачає використання потенційних можливостей (майбутнього доходу) перспективних вугледобувних підприємств для забезпечення реструктуризації менш інвестиційно-привабливих шахт або тих, що ліквідуються. У даному випадку поняття «ресурс» має опосередкований характер, адже він виражає потенційний прибуток, що може бути отриманий у майбутньому періоді. Таким чином, головне завдання, що постає в процесі реалізації даного механізму, є пошук інвестора, який профінансує (або може стати безпосереднім виконавцем) виконання заходів з реструктуризації ряду вугледобувних підприємств в рамках єдиного проекту. Отже, мобільність ресурсу у даному випадку, представляє собою трансферт потенційного доходу в рамках єдиного проекту, що включає в себе заходи з реструктуризації декількох підприємств.

На стадії розробки програми реструктуризації (в рамках запропонованого механізму), основна мета державної сторони полягає у формуванні максимально привабливої інвестиційної пропозиції, що не іде у розріз з державними інтересами. Тобто, внутрішньошахтний ресурс (потенційний прибуток) має бути розподілений між підприємствами таким чином, щоб урівноважити їхні шанси на отримання інвестицій. Досягнення даного результату можливе за умови використання комбінованої інвестиційної пропозиції, алгоритм складання якої виконується наступним чином:

1) розподілення шахт за напрямками реструктуризації (ті, що потребують розвитку та ті, що ліквідуються);

2) визначення обсягу інвестицій необхідних на виконання реструктуризаційних заходів;

3) розрахунок NPV проектів ліквідації та розвитку вугледобувних підприємств;

4) формування комбінованої інвестиційної пропозиції, в рамках якої високий прибуток від реструктуризації одного підприємства, зможе компенсувати витрати на реструктуризацію іншого.

Отже, інвестиційна пропозиція повинна мати вигляд комбінованого проекту, де приватна сторона бере на себе зобов'язання з реструктуризації кількох вугледобувних підприємств. З метою стимулювання інвестора до прийняття умов комбінованого проекту, слід передбачити можливість впровадження ряду стимулюючих факторів, таких як:

- звільнення від орендного та концесійного платежу;
- пільгове кредитування приватної сторони;
- забезпечення ресурсами (метал, деревина, електроенергія тощо) на пільгових умовах;
- безкоштовне забезпечення виконавця послугами невикористаного характеру (медпункт, баня, спецодяг, освітлювальні прилади тощо).

Ступінь використання стимулюючих факторів, повинна регламентуватися рівнем інвестиційної привабливості комбінованого проекту. Тобто, при невисокій потенційній прибутковості проекту, слід застосовувати більший комплекс стимулюючих чинників, і навпаки. Мета даного регламентування полягає у спонуканні інвестора до реалізації комплексного проекту, а не його частин (по відношенню до окремих підприємств).

Запропонований механізм реструктуризації передбачає тісну взаємодію держави з інвестором. Враховуючи те, що учасниками проекту можуть бути декілька сторін з різною спеціалізацією (як фінансисти

так й вузькопрофільні виконавці), найбільш доцільно реалізовувати приведений механізм на основі державно-приватних консорціумів.

Отже, з метою демонстрації ефективності приведеної концепції, розроблено модель реструктуризації ДП «Львіввугілля» та ДП «Волиньвугілля». До складу приведених виробничих об'єднань, входить 10 вугледобувних підприємств, 7 з яких за результатами дослідження визнані як такі, що підлягають терміновій ліквідації. Інші 3 шахти, потребують фінансових впливань задля досягнення рентабельного рівня експлуатації. Таким чином, на основі результатів дослідження складено програму реструктуризації ДП «Львіввугілля» та ДП «Волиньвугілля» (табл. 4).

Таблиця 4

Комплексна програма реструктуризації ДП «Львіввугілля» та ДП «Волиньвугілля»

Назва підприємства	Завдання реструктуризації	Назва підприємства	Завдання реструктуризації
ДП «Львіввугілля»		ДП «Волиньвугілля»	
ш. Велико-мостівська	розвиток	ш. Нововолинська №1	ліквідація
ш. Межирічанська	ліквідація	ш. Нововолинська №9	ліквідація
ш. Відродження	ліквідація	ш. Бужанська	розвиток
ш. Лісова	ліквідація		
ш. Зарічна	ліквідація		
ш. Червоноградська	ліквідація		
ш. Степова	розвиток		

Отже, в рамках ДП «Львіввугілля» та ДП «Волиньвугілля» запропоновано створити державно-приватний консорціум, де приватна сторона буде представлена двома учасниками, що стануть виконавцями комбінованих проектів (рис. 2).



Рис. 2. Модель державно-приватного консорціуму, діяльність якого спрямована на реструктуризацію ДП «Львіввугілля» та ДП «Волиньвугілля»

Згідно приведеної моделі, кожна з сторін консорціуму має ряд зобов'язань щодо виконання заходів спрямованих на реструктуризацію окремих вугледобувних підприємств. Зобов'язання скомбіновано в рамках окремих проектів, що у своїй сукупності складають загальний (комплексний) проект з реструктуризації ДП «Львіввугілля» та ДП «Волиньвугілля». Перелік зобов'язань (в рамках проектів) розподілено таким чином, щоб мінімізувати державні витрати та максимально урівноважити прибутки приватних сторін.

На основі розрахунків встановлено, що для реалізації запропонованої моделі необхідно (з урахуванням реінвестування) 1 млрд 976 млн грн прямих інвестицій, вкладення яких здійснюватиметься впродовж

2 років. Загальний термін реалізації проекту розрахований на 10 років, впродовж яких буде виконано: ліквідацію глибокозбиткових та безперспективних шахт (3 роки); розвиток та підтримку потенційно рентабельних вугледобувних підприємств на основі концесії (10 років). Комплекс реструктуризаційних завдань визначено на основі індивідуальних потреб кожного підприємства (табл. 5). Обсяги витрат встановлено відповідно до Державної цільової програми реформування вугільної промисловості на 2015-2020 рр. [2] та Інвестиційних пропозицій Міністерства енергетики та вугільної промисловості України [4], де приведено вартість виконання певних типів робіт в рамках конкретних підприємств.

Таблиця 5

Комплекс завдань щодо реструктуризації ДП «Львіввугілля» та ДП «Волиньвугілля»

Характеристики	Інвестиції, млн грн	Характеристики	Інвестиції, млн грн	Характеристики	Інвестиції, млн грн
Комбінований проект №1		Комбінований проект №2		Державний проект	
ш. Великомоствська – вихід на проектну потужність	273,5	ш. Степова – підвищення навантаження на діючу лаву	42,5	ш. Міжрічанська – завершення ліквідаційних робіт	71,4
ш. Лісова – повна ліквідація	144,2	ш. Степова – введення в експлуатацію 4 лав	460	ш. Відродження – завершення ліквідаційних робіт	78,5
ш. Нововолинська №1 – повна ліквідація	35	ш. Степова – розкриття пласту	271	ш. Зарічна – завершення ліквідаційних робіт	19,3
ш. Нововолинська №9 – повна ліквідація	36,4	ш. Бужанська – підвищення навантаження на діючу лаву	158,1	ш. Червоноградська – завершення ліквідаційних робіт	76,7
ш. Міжрічанська – ліквідація виробок	119	ш. Відродження – ліквідація виробок	63,4		
		ш. Зарічна – ліквідація виробок	15,8		
		ш. Червоноградська – ліквідація виробок	62,7		

Очікується, що за рахунок реалізації заходів з розвитку виробництва (на шахтах переданих в концесію), річний обсяг видобутку збільшиться до: ш. Великомоствська – 450 тис т; ш. Степова – 2 млн 400 тис т; ш. Бужанська – 300 тис т. Збільшення видобутку призведе до підвищення виробничих витрат, які згідно законів економічної теорії [3] змінюються непропорційно до виробництва. Таким чином, задля ефективної оцінки інвестиційних проектів, слід визначити обсяг майбутніх витрат вуглевидобутку відповідно до змін обсягів виробництва.

Для вирішення поставленої задачі доцільно застосувати модель Д.Ю. Череватського та О.І. Атабекова [5] щодо визначення витрат видобутку вугілля по шахті на підставі виробничої функції з поліресурсним еквівалентом. В основу даної моделі покладено закономірність зміни рівня витрат (C) залежно від ступеня завантаженості виробничої потужності (s) та ціни (w) полі ресурсного еквіваленту (r). Вихідні дані встановлюються на основі поточних показників вугледобувного підприємства за формулою (3; 4; 5).

$$s = \frac{q}{P}, \quad (3)$$

де q – обсяг видобутку вугілля; P - виробнича потужність шахти.

$$w = \frac{C}{r}, \quad (4)$$

де C – обсяг витратків.

$$r = e^{(s-1)/K}, \quad (5)$$

де e – основа натурального логарифма; K – регресійний коефіцієнт (визначається шляхом оцінки виробничо-технологічного рівня вугледобувного підприємства).

На основі апроксимації фактичних даних на логарифмічній функції (рис. 3), здійснюється прогнозування показника витрат вуглевидобутку (C_f) при певній завантаженості виробничої потужності за формулою (6).

$$C_f = r_f * w, \quad (6)$$

де r_f – прогнозований показник поліресурсного еквіваленту.

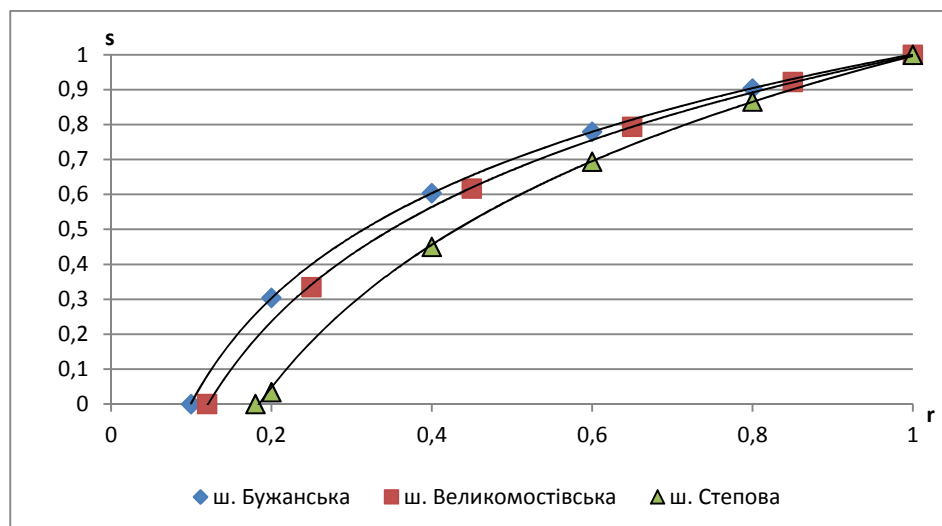


Рис. 3 Логарифмічна функція, що характеризує зміну поліресурсного еквіваленту

Таким чином, встановлено, що при повному завантаженні виробничої потужності, річні виробничі видатки становитимуть: ш. Великомоствівська – 253 млн грн (563 грн на тону видобутого вугілля); ш. Степова – 2 млрд 627 млн грн (1109 грн на тону видобутого вугілля); ш. Бужанська – 151 млн грн (505 грн на тону видобутого вугілля).

З метою стимулювання інвестора до участі у комбінованому проекті, запропоновано звільнити його від сплати концесійного платежу, що розраховується згідно Методики розрахунку концесійних платежів [6] за формулою (7).

$$Kp = 0.07 \times P_0 \times \frac{CPI}{CPE}, \quad (7)$$

де P_0 – ринкова вартість об'єкта концесії, визначена шляхом проведення незалежної оцінки (без урахування податку на додану вартість), грн; CPI – середня фондовіддача у відповідній галузі (визначається за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України); CPE – середня фондовіддача національної економіки в цілому.

Встановлено розмір річних концесійних платежів для вугледобувних підприємств, що згідно запропонованої моделі реструктуризації (рис. 2) передаються у концесію: ш. Великомоствівська – 32,52 млн грн; ш. Степова – 31,41 млн грн; ш. Бужанська – 16,26 млн грн.

Отже, на основі отриманих даних (обсяги інвестицій, виробничі видатки, концесійні платежі, ринкова ціна вугілля відповідної марки), складено рух грошових потоків для інвестиційних проектів (рис. 4; 5).

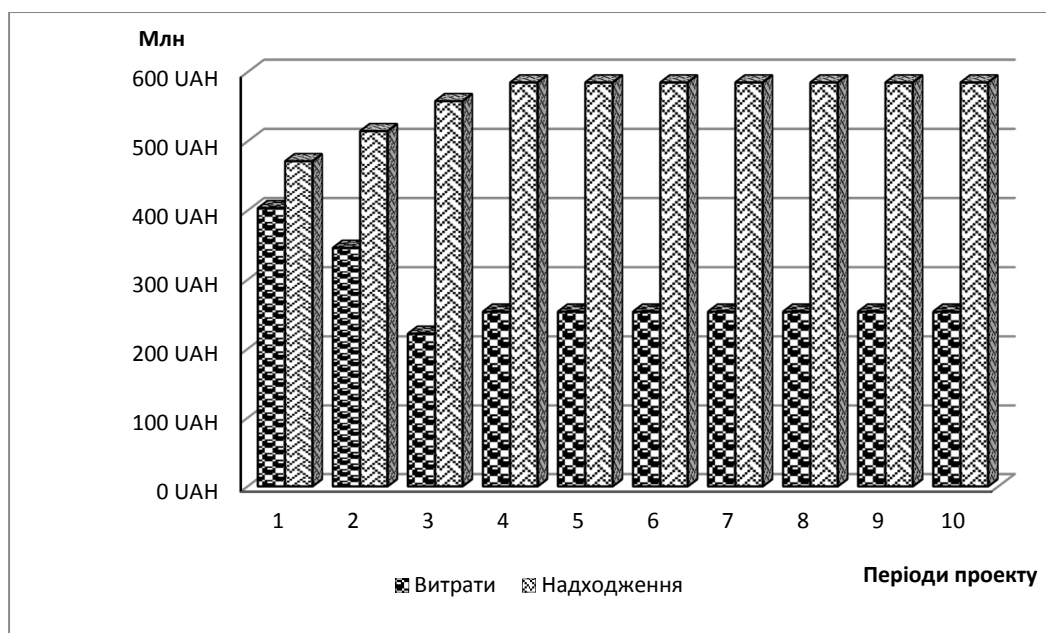


Рис. 4. Рух грошових потоків комбінованого проекту №1

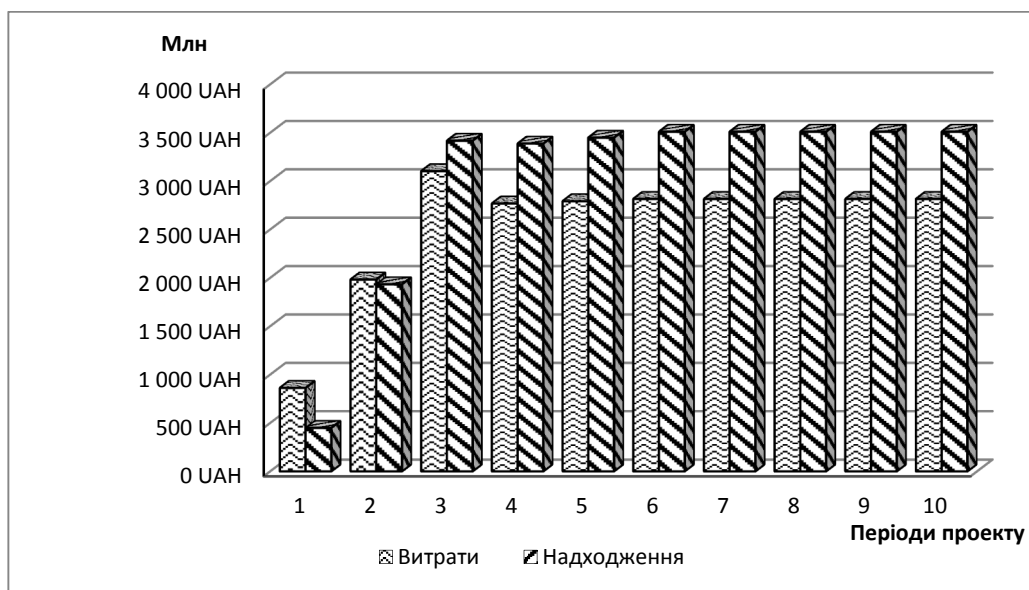


Рис. 5. Рух грошових потоків комбінованого проекту №2

У табл. 6 наведено показники, які характеризують ефективність комбінованих інвестиційних проектів порівняно з проектами, що реалізуються в рамках окремих підприємств.

На основі отриманих результатів встановлено, що комбіновані проекти значно ефективніші (з точки зору інвестора) ніж, проекти, які реалізуються в рамках ок-

ремих підприємств. Це пов'язано в першу чергу з тим, що: по-перше, інвестор отримує з кожної шахти (де реалізуються реструктуризаційні заходи) певну частку прибутку, що надходить до загальної «скарбнички» комбінованого проекту; по-друге, відсутність концесійного платежу, позитивним чином позначається на загальному показнику NPV проекту.

Таблиця 6

Порівняльна оцінка ефективності інвестиційних проектів

	Проекти реструктуризації: ш. Великомоствська; ш. Лісова; ш. Нововолинська №1; ш. Нововолинська №9; ш. Міжрічанська		Проекти реструктуризації: ш. Степова; ш. Бужанська; ш. Відродження; ш. Зарічна; ш. Червоноградська.		
	Комбінований проект №1	Проект концесії ш. Великомоствська	Комбінований проект №2	Проект концесії ш. Степова	Проект концесії ш. Бужанська
I , млн грн	608,1	273,5	1 073	773,5	158,1
C , млн грн	3 228	2 593	5 675	3 271	1 653
If_1 , млн грн	202,7	136,7	357,8	257,8	52,7
If_2 , млн грн	134,7	136,7	357,8	257,8	52,7
If_3 , млн грн	-	-	357,8	257,8	34,5
$\sum_{t=1}^3 If_t$, млн грн	337,4	273,5	1 073	773,5	139,9
Pi_2 , млн грн	68	-	-	-	-
Pi_3 , млн грн	202,7	-	-	-	18,2
n , років	10	10	10	10	10
r	0,26	0,26	0,26	0,26	0,26
NPV, млн грн	742	535,2	723,9	253,7	269,5

Висновки. Державно-приватний консорціум є ефективним організаційно-правовим механізмом інвестиційного забезпечення процесів реструктуризації вугледобувних підприємств. Спільний інтерес та взаємовигідна співпраця в рамках консорціуму, сприяють досягненню синергетичного ефекту, що проявляється у: підвищенні швидкості виконання ліквідаційних робіт, оскільки від цього залежать обсяги видатків інвестора; зменшенні фінансових ризиків, адже в рамках запропонованої концепції передбачається гарантування державою мінімально допустимого рівня рентабельності проекту (за основу взято середній рівень

рентабельності приватних підприємств, чия діяльність пов'язана з веденням гірничих робіт) при реалізації заходів з ліквідації вугледобувних підприємств; збільшенні прибутків інвестора за рахунок звільнення його від концесійних платежів. Державний інтерес в рамках консорціуму є очевидний, це: припинення надання державних дотацій сектору; виробничо-технологічний розвиток вугледобувних підприємств (які після завершення строку договору можуть бути повернені державі); підвищення відрахувань до бюджету за рахунок ПДВ. С цього випливає, що застосування на практиці запропонованої моделі державно-приватного консор-

ціуму, дасть змогу вирішити питання щодо нестачі інвестиційних коштів для потреб реструктуризації державного сектору вугільної галузі.

Список використаних джерел

1. Амоша О.І. Зарубіжний досвід реструктуризації вугільної промисловості та результати її проведення в Україні / О.І. Амоша, Л.М. Рассуждай, В.В. Полянський // Економіка промисловості. – 2009. – №5. – С. 162-172.
2. Державна цільова економічна програма реформування вугільної промисловості на 2015-2020 роки [Електронний ресурс]: Проект постанови Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua>.

3. Історія економічних учень: хрестоматія / уклад.: В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, А.О. Маслов.; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1198 с.

4. Запрошення потенційних інвесторів до участі в тендері для придбання активів вугільновидобувної галузі, що перебувають у державній власності: перелік шахт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua>.

5. Cherevatskiy D.Y. Production function of a coal mine and economic efficiency of its operation / D.Y. Cherevatskiy, O.I. Atabyekov // Economic herald of the Donbas. – Donetsk: IEE, 2012. – №4. – P.56-62.

6. Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 639. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

О. Г. Сидорчук

*канд. наук з держ. управління
Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президенті України, м. Львів*

МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Необхідність швидкого та докорінного реформування базових соціальних інститутів українського суспільства у поєднанні із необхідністю протистояти військовій агресії поставили країну та її регіони, усе наше суспільство перед найбільшими викликами з моменту набуття Україною незалежності. З одного боку, драматичні події, що відбуваються, сприяють згуртуванню і самоусвідомленню української політичної нації, розкривають великий потенціал громадянської самоорганізації, що існує в українському суспільстві. З іншого – ці ж самі події ставлять під загрозу керованість процесів, що відбуваються у суспільстві та загострюють питання забезпечення всіх складових національної безпеки держави та її регіонів.

Однією з таких складових є соціальна безпека українського суспільства, як стан захищеності соціальних інтересів особи і суспільства від загроз, що на них впливають [7, с. 27]. Очевидно, що неможливість захистити навіть базові потреби і інтереси громадян створюють соціальну напруженість та, як наслідок, реальну загрозу керованості внутрішніх процесів в державі та можливостям подолання глибокої системної кризи, в якій опинилась Україна. Тому саме забезпечення соціальної безпеки українського суспільства (яка розуміється як складова загальнонаціональної безпеки) доцільно зробити центральним концептом, навколо якого буде структуруватися діяльність всіх гілок влади на всіх її рівнях, бо саме гарантування як мінімум базового рівня соціальної безпеки за її основними складовими є необхідною передумовою прийняття суспільством та успішної реалізації всіх інших реформ.

Вирішувати питання забезпечення соціальної безпеки доводиться в умовах вкрай обмеженої ресурс-

ної бази – фінансової, соціальної, кадрової та ін. Тож необхідним є пошук та реалізація способів мобілізації та ефективного використання наявного ресурсного потенціалу суспільства, причому в першу чергу – на регіональному та місцевому рівні. В цьому контексті особливого значення набуває досвід мобілізації ресурсів на основі процесів соціальної самоорганізації, набутий українським суспільством протягом останніх двох років. Саме соціальний потенціал громадянського суспільства України та її регіонів став вирішальним чинником, що докорінно змінив вектор розвитку суспільства та дозволив витримати перші місяці збройної агресії на Сході. Зважаючи на це, розвиток та залучення цього потенціалу до процесів реформування та розвитку суспільства наразі має стати одним з основних завдань органів державного управління. В контексті управлінської діяльності це потребує створення системи відповідних механізмів (організаційно-управлінські, правові, економічні, інформаційно-комунікативні, фінансові, кадрові). З урахуванням значної регіональної специфіки України ключовим рівнем розробки та реалізації таких механізмів доцільно зробити регіональний рівень.

Вирішення цього завдання має два ключові аспекти: концептуальний (теоретичний) та практичний. На концептуальному рівні мають бути, по-перше, визначені та проаналізовані структура, стан, національна та регіональна специфіка соціальних ресурсів українського громадянського суспільства в контексті забезпечення соціальної безпеки на національному та регіональному рівнях і, по-друге, проаналізовані основні чинники, що впливають на залучення соціального потенціалу інститутів громадянського суспільства. На практичному рівні необхідно розробити та